

De predicamēto quātitatis

partū in eodē actu cōtinuo successi-
ue: sicut p3 in motu. In vno aut actu
diuerse pres continui nō pnt accipi
nisi sit p3tinuus. In omī aut actu cō-
tinuo habēte successiōē est prius z
posterior. et iō mensura talis actus
est p3 h3 successiōē z p3tinuitatē par-
tiū in vno actu: z prioritātē z poste-
rioritātē in quā pōt numerari (vo-
cat tēpus p3tinuū. qz mēsurat actuz
successiuū p3tinuū: in qua successiōē
est p3ritas z posterioritas) numera-
bilis ab aīa sicut motus. Et iō hū
tēps definit: qz est numer⁹ mor⁹ fm
p3s z posterior. Et ita patz qd est
tēps z cuius est mēsurā. qz motus di-
recte licet p actū possit esse mēsurā
quietis. sicut mēsurā habitū sunt
mēsurā puatiōnū. Hūc aut tēps cō-
tinui differt ab ipso tpe cōtinuo sic
qz oīno nō est idem re cū eo. s3 sicut
se habz p3ctus ad lineā: ita se habz
nūc ad tēps. Prope autē fm veriorē
opinionez sicut motus mēsurat tpe
quoz vtrūqz est diuisibile: ita mu-
tatū esse mēsurat nūc tēps p3tinui
quoz vtrūqz est indiuisibile z ita tē-
pus cōtinuum: z ipm nunc tēporis
cōtinui sunt diuerse mēsurā diuer-
soz ab eis mēsuratorum.

**¶ Quid est tēps discretū z nūc
tēporis discreti. Caplm. LXI.**

HAlius actus scōs est qui nō
habz successiōē z p3tinuita-
tē partiū in se. sed est in se in-
diuisibilis. est tñ hmodi p3ditōis qz
alius actus p3similis in eodē potest
sibi succedere: ita qz vn⁹ succedit al-
teri. q̄uis ābo simul esse nō possint
Et talis actus est itellectio angeli
qua in se est indiuisibilis. z nō h3 cō-
tinuitatē z successiōē p3tuz eiūsdē
actus. s3 alius actus itelligēdi p̄t
p3ri succedere. qz postq̄ angelus in-
tellexit vnā rem p̄ cessare illa intel-

lectio z inchoari alia respēu alteri-
us rei. Et ita licz nō sit successus re-
spectu partiū eiūsdē actus. est tñ re-
spectu diuersoz actū ad inuicē suc-
cessio. Illa ḡ successio q̄ est diuerso-
rū actū distinctoz ab inuicē habet
mēsurā suā z vocat tēps discretuz
qz discretos z distinctos actus s3 in-
diuisibiles mēsurat. Hoc autē tēps
dedit itelligere Aresto. qm orōnem
in p̄dicamētis posuit spēm quātitā-
tis discrete aliā a spē quātitatis cō-
tinue. licet alibi nō fecerit mētoez
Et sic p3 quid est tēps discretū. Qui-
libet aut talis actus simplex z indi-
uisibilis z discretus h3 suā p3tiam
mēsurā z vocat nunc tēps discreti
qz sicut illa opatio est indiuisibilis:
ita z nūc talis tēps discreti. Differt
autē a tpe discreto duplr. primo
mō sicut ps a toto. scdo qz nunc est
mēsurā indiuisibilis actus. Tēpus
autē est mēsurā successiōis actū in-
diuisibilū discretorum

**¶ Quid est eum z nunc eui
Caplm. LXII.**

Est aut alius actus tertius
indiuisibilis cui nō cōuenit
habere pres successiuas eiū-
sdē actus numero: nec alius act⁹ est
natus sibi succedere. tñ nō est tante
entitatis et actualitatis qm habeat
tres inspectōes. Prima est qz essen-
tialiter continet infra terminos alī
cuius ḡnis vel spēi. Scda est qz q̄a
nō h3 oēm p̄fectionē nec ipa est sua
p̄fectio. supaddit aut sibi aliqd ad
suā p̄fectionē p̄tinens: respectu cui⁹
p̄t esse aliq̄ successio inquantū aliqd
cedit in p̄teritū z aliqd spectat in fu-
turū. Tertia est. qz etsi nō habz duo
nunc includētia duratiōem ipius q̄/
rum vnū inchoet eā z aliud termi-
net eā. habet tñ de facto vnū incho-
ans. z de possibili posset h3e vnū ter-

E i

Tractatus Secundus

minans de potētia diuina. et ita ha-
bet cū hoc qd aliqd cedit in p̄teritū:
et aliqd spectat in futurum. et talis
act⁹ est esse substantiale vel actus eēn-
di angelozū. qz talis actus est infra
terminos ḡnis et sp̄ci sube. Sic er-
go talis act⁹ nō est sua p̄fectio. sed
p̄fectōem suā habz supadditā. s. suū
intelligere respectu cui⁹ est alia suc-
cessio inquantū vna succedit alteri: et
vna cedit in p̄teritū: cui succedit al-
tera q̄ erat futura. Itē nō habet duo
nūc includētia suā duratōem: quoz
vnū terminet eā et alterū inchoet. s. z
habet bñ vnuz inchoans. qz nō fuit
ab eterno: et possit de diuina poten-
tia habere aliqd terminās. qz possz
deus angelos annihilare. Et istius
actus duratio mensurat mēsurā q̄
vocat eū. qz est eternitas p̄cipua /
ta. qz de facto talis actus ē eternus
et infinitus a p̄te post. inquantū nō
h̄z aliqd nunc terminās. sed est p̄pe-
tuis licet sit terminat⁹ et finitus a p̄-
te añ. et iō eū est mēsurā media in-
t̄ps qd̄ habet duo nūc terminātia et
eternitatē que nullū habz. Nūc autē
eū nō differt realiter ab ip̄o euo. s. z
solū rōne vt dicit aliquozū op̄inō.
qz nec p̄t se habere ad eū sicut indi-
uisibile ad p̄tinuū. vt nūc t̄ps con-
tinuū se h̄z ad continuum t̄ps: nec fi-
cut ps ad totū. vt se habet nūc t̄ps /
poris discreti ad t̄ps discretum. Et
ideo idē re est nūc eū et eū. sed so-
lum rōne differūt. inquantū nūc eū
imaginat̄ indiuisibile. eū autē cum
quadā extensione. Doctor tñ cōmu-
nis: p̄ma scēde. dist. xix. q. ij. articulo. ij.
dicit. qd̄ quacūqz mēsurā mēsuretur
esse alicuius rei: illi rei respōdet pro
mēsurā nūc illius duratōis. Vñ si
eū t̄ps est mēsurā motus. ita nūc
t̄ps est mēsurā ipsius mobilis. Et
eū esse est mēsurā eū: illius en-
tis est mēsurā nunc illi⁹ eū. Et illd̄

ens mēsurat nūc eternitatis cui⁹ eē
mēsurat eternitas. Sicut at̄ se h̄z in
mēsuratis act⁹ ad illud cui⁹ est act⁹
ita se h̄z q̄libet duratio vel mēsurā
ad suū nūc. Actus autē ille q̄ mensu-
rat t̄pe differt ab eo cuius est actus
fm̄ rem. q̄a mobile nō est mot⁹. et
fm̄ rōem successiōis: qz m̄ ille est
de natura p̄manentiū. et actus de na-
tura successiōis. Et etiam differt
t̄ps dupl̄. sc̄o nunc. sc̄z fm̄ rem. qz
nunc nō est t̄ps. Sc̄do fm̄ successiō-
nis rōnem. qz tempus successiōis est
nō autē nunc. Esse autē eūternitatis
(qz est actus mēsuratus euo) differt
ab eo cuius est actus: re q̄dem. s. z
fm̄ successiōis rōem: qz vtrūqz ca-
ret successiōe. Et ita etiam differt
nūc eū realiter ab euo. Esse autē qd̄
mensurat̄ eternitatis est idē re cū eo
cuius est actus. sed differt solū rōne
Et ideo eternitas et suū nunc simili
modo differūt solū rōne: inquantū
sc̄z eternitas respicit diuinū eē. nūc
eternitatē respicit quidditatē ipsius
que realiter ab esse nō differt.

Quid est eternitas et nunc eternitatis. Caplm. LXIII

Alius est actus et vltimus in-
diuisibilis: q̄ nec succedit al-
teri. nec alius est sibi natus
succedere nullā h̄ns imp̄fectōem. s. z
omne p̄fectōem essentialiter et nō
supadditā. et ip̄e est p̄fectio sua que
nō cōtinetur nec p̄cludit̄ inter limi-
tes alicuius ḡnis vel speciei. nec iter
duo nūc p̄cludit̄ duratio eius de fa-
cto vel de possibili. Et talis actus
essendi purus est soli⁹ dei cui⁹ men-
sura vocat̄ eternitas. quā Boetius
ita definit in li. q̄no de cōsolatione
dicens. qd̄ eternitas est interminabi-
lis vite tota siml̄ et p̄fecta possessio
Quantū ad differētiā tēporis et
tēporalis dicit̄ interminabilis vite

De predicamēto quātitatis

Quantū ad differentia eui z euiterni dicit pfecta possessio tota simul. Nūc autē eternitatis nō differt realiter ab eternitate: sed rōne soluz vt dicitur est. Et quo p̄z q̄ eternū nihil aliud est q̄ ens extra terminos. z eter nūc q̄ extra terminos entitas. Sic ergo p̄z differētia quattuor: mēsurarū tēporū cōtinuū. q̄d est mēsurā actus habet successiōnē in suis partibus cōtinuis. Et tēporis discreti q̄d est mēsurā actū in diuisibilibus inuicē succedentium. Et eui q̄d est mēsurā actū in diuisibilibus cui accidit successiō actū in diuisibilibus suū p̄ additorum sue p̄fectioni. Et eternitatis que est mēsurā actus in diuisibilibus cui nulla aduenit p̄fectio vel mutatio v̄ limitatio. sed ip̄a sua in finita est z oimoda p̄fectio. Patet etiā differētia nunc tēporis cōtinuū ad tēpus cōtinuū. nūc tēporis discreti ad tēpus discretū. nunc eui ad eui. nūc eternitatis ad eternitatem. Qualibet autē mēsurā denotatur mēsuratū. quia quod mēsuratur tēpore tēporale dicitur. q̄d eui euale vel euiternū. quod eternitate eternale vel eternum.

De infinito q̄d potest dici quōz modis Caplm. LXIII

Secundo quia infinitū congruit quātitati (vt dicit p̄mo phisicorū: z sepius v̄rimur note infiniti) ideo hic p̄mo de multiplici eius acceptōe dicendū est. Dicit autē infinitū multipliciter. Primo mō fm duratōem. z hoc dupliciter. Vel ab omni parte. tam a p̄te aī q̄ a p̄te post. z sic deus dicit solus in finitus duratōe. Vel ab altera tm̄. et sic mūdus vel angelus dicit infinitus duratōe in infinitū. nō a p̄te aī quia p̄ncipium duratōis habuit. sed a p̄te post. q̄z semp dura-

bit. Secundo modo aliqd dicit in finitū extēsiōe extrinsece quātitatis cōtinuē. z sic p̄t attendi triplex infinitū. Vel solū fm longitudinē: vt si esset linea infinita in finitū extēsa carēs p̄ncipio z fine. z sic esset ab omni p̄te infinita. Vel solo p̄ncipio vel solo fine. z sic esset solū infinita ab illa p̄te que careret termino. Vel fm longitudinē z latitudinē simul. vt si esset aliqua sup̄ficies in finitū fm longitudinē z latitudinē sine termino extēsa. vel solū altera p̄te carēs termino: diceret infinita. vel simplr. vel fm illā partem q̄ caret termino. Vel fm longitudinē. latitudinē. et p̄funditatē. vt si esset aliqd corpus in omnē dimēsiōnē extēsum ex omni parte carēs termino diceret infinitū. vel si ab vna p̄te vel duabus: solū diceret ex illa vel ex illis partibus infinitū qua vel quibus careret termino vel terminis. Tertio modo d̄z aliqd infinitum quātitate discreta. vt si eēt numerus infinitus lapidū vel hominū et h̄mōi. ita q̄ careret talis multitudo omni limitatōe numeri: vel ex omni parte vel ex altera: talis multitudo diceretur infinita vel simplex. Sicut si ex omni p̄te careret termino. v̄ fm illā p̄te quā nō haberet limitatā. Quarto mō d̄z infinitū fm quātitate v̄r̄tutis. z hoc duplr. Vel in p̄fectiōe. q̄z habet in se oēm p̄fectionem essentialiter. z sic solus deus ex omni p̄fectione essentialiter est infinitus. Alio mō d̄z infinitū in vigore. sicut si esset aliqd calor infinite intēsus diceret talis calor esse potentia calefactiua in vigore infinita. Et isti duo modi in finiti nō d̄nt. nisi q̄ p̄mus mod⁹ d̄z respectu sui. sc̄ds respectu aliorū respectu quoz ponit vigor. Unde p̄ma infinitas est essentialiter. sc̄da potētia. Vtrū q̄ infinitas vigoris sit in

De prima specie qualitatis

¶ Si talis determinatio p̄t p̄siderari tripl̄r. Primo in ordine ad ip̄am naturam subiecti. z sic ab hoc mō z determinatōe sumit̄ p̄ma sp̄s qualitatis que d̄r habitus z dispositio. Satis p̄t ex dictis p̄hi loquens d̄r habitibz aie z corp̄is. vñ. phisicoz vñ. p̄t. q̄ habitus s̄t̄ dispositōes p̄fect̄ ad optimū. Dico autē p̄fecti. qz dispositio est fm naturam. Et qz ip̄a forma z natura rei est finis z cū causa aliqd̄ fit. Et d̄r sc̄do phisicoz. ideo in p̄ma specie p̄siderat̄ bonū z malū. facile z difficile z mobile fm q̄ aliq̄ natura ē finis generatōis z motus. Ideo q̄nto metaph. definit̄ habitus. q̄ est dispositio fm quā aliqd̄ disponit̄ bene vel male. Et in .ij. ethicoz d̄r. q̄ habitus sunt fm q̄s ad passiones nos habemus bñ vel male. P̄m̄ em̄ modus ē cōueniēs nature rei tūc h̄z rōem boni. quādo autē nō est cōueniēs habet rōnem mali vt p̄t. Et qz natura cōsiderat̄ illud p̄mū qd̄ est in re. iō hic mod⁹ vel determinatio respectu nature (q̄ habitus d̄r z dispositio) ponit̄ p̄ma sp̄s qualitatis. Sc̄do mō potest p̄siderari talis modus z determinatio subiecti fm esse acc̄nta / le fm actionē z passionem que p̄sequunt̄ p̄ncipia nature q̄ sunt forma et materia. Et fm hoc sumit̄ secundam sp̄s qualitatis. sed differēt̄ Quia vel talis q̄litas oritur im̄mediate a p̄ncipijs naturalibz subalibz ip̄ius rei. z sic est sc̄da species que d̄r naturalis potētia vel impotētia ad facile faciēdi v̄l patiēdi. Aut orit̄ nō im̄mediate ab illis. sed im̄mediate a p̄mis q̄litatibz calidi. frigidit̄ z h̄mōl. z sic est tertia sp̄s que d̄r cū passio vel passibilis q̄litas. In vtraqz autem p̄siderat̄ qd̄ facile vel difficile fiat. vel quid sit cito transiens aut diurnū Et in his ab solu

te nō cōsiderat̄ aliqd̄ p̄t̄ncēs ad rōnem boni vel mali. quia motus vel passiōes nō habēt rōnem finis. bonū autē z malū dicuntur p̄ respectum ad fines. Tercio mō attendit̄ talis modus z determinatio subiecti fm quantitātē. z sic sumit̄ quarta sp̄s qualitatis que d̄r forma: vel circa aliqd̄ p̄stans figura. Et qz quātitas fm sui rōem est sine motu. sine rōne boni z mali. ideo ad quartā species q̄litaris nō p̄tinet q̄ aliqd̄ bñ v̄l male cito vel tarde transiens dicat̄ fm eā. Simplicius autē sup̄ p̄dicamēta aliter horū assignat̄ d̄m̄am z sufficiētiam. quā reprobat̄ doctor sc̄us. z datā ponit̄ p̄ma sc̄de. q. xlii. arti. ij.

¶ De prima specie q̄litaris z quo se habēt ad inuicem habitus z dispositio que ponuntur in ea.

Capitulum. LXXIII.

¶ Quid d̄cendū est de singulis noibus istarū q̄ntuor species q̄litaris. Et p̄mo de p̄ma specie. s. de habitu z dispōne. Et p̄mo de hoc quō se h̄nt ad inuicē habitus z dispositio. Sc̄do sp̄cialiter de habitu q̄t̄ modis d̄r. Tercio de dispōne. Quarto de habitibz p̄tuo sis z viciosis q̄ntū p̄ns tractatus requirit̄ r̄c. ¶ De habitu z dispōne. Tantū ad p̄mū sciendū. q̄ facile z difficile mobile nō diuersificat̄ habitū ab alijs speciebz q̄litaris. sed bñ diuersificant̄ habitū z dispositōem sicut d̄r̄ntie specificē aliq̄ modo. Dispositio em̄ accipit̄ dupl̄r. Uno mō fm q̄ est genus huius qd̄ d̄r habitus. Et qz sit genus p̄z q̄nto metaph. vbi ponit̄ dispositio in de finitōe habitus. sicut patz in definitōe im̄mediate posita caplo p̄cedēti. z sic d̄fferūt̄ sicut sup̄ius z inferius. nec sunt vna species numero generis alicuius. Alio modo accipit̄

Tractatus Secundus

dispositio vt aliquid cōdiuifum cōtra habitū. **H**oc autē potest intelli-
gi duplr. **U**no modo sicut pfectus
et impfectum in eadē specie. vt albe-
do magis intēsa z minus intēsa. z
sic dicitur dispositio retinēs nomē cōmu-
ne qñ impfecte inest ita q de facili
amittit. **D**icitur autē habitus quādo
pfecte inest z nō de facili amittitur.
Et sic dispositio fit habitus sicut pu-
er fit vir. z sunt eiusdē speciei. qz pfe-
ctū z impfectū nō diuersificāt spēm.
Alio mō potest intelligi dispositio
cōtra habitū cōdiuifā. sicut species
eiusdē generis subalterni ztra aliā
vt sic dicantur dispositōes ille quali-
tates pme speciei qbus cōuenit fm
rōem ppe speciei vt de facili amit-
tant. qz habēt causas tñsmutabiles
sicut egritudo z sanitas. **H**abitus
vero dicantur ille qitates que fm su-
am rōnem hnt q nō de facili trans-
mutent. quia habent causas imobi-
les. sicut sunt scie z virtutes. que ha-
bitus dicuntur. z hoc mō dispositio
fit habitus. **E**t sic dispositio z habi-
tus nō sunt simul vna spēs sed due
que dicuntur pma. z quarū quelibet
diuifā ztra aliā est pma in quas di-
uidit qualitas. sicut substantia diui-
ditur in pmas spēs. scz corporeas z
incorporeas. **E**t sic videt esse intētio
Aresto. in pdicamētis de acceptiōe
habitus z dispositōis. z hoc patz p
exempla p eū posita in pma specie q
litaris. **N**ā si aliqua qualitas ex sui
natura facile mobilis: ex aliquo ac-
cidēte reddat difficile mobilis dice-
tur habitus. **E**t ecōtra est de quali-
tatibus q fm suam rōnem sunt dif-
ficile mobiles. qz tunc diceretur di-
positiōes. vt si aliquis impfecte ha-
beat sciētiam vt de facili posset eam
pdere: magis dicitur habere dispositio-
nē z esse dispositus ad sciētiam qz
habere habitū sciētie vel esse habi-

tuatus in sciētia. **E**x quo patz q no-
men habitus diuinitate quādā
importat. nō autē nomē dispositōis
Que sint differētie essentialis
habit⁹ z dispositōis vt sunt di-
se species qualitatis

N **E**c impedif quin fm hnt fa-
le vel difficile mot⁹. sunt or-
uerse differētie speciei p hoc q il-
le pntent ad passiōē z ad motum
et nō ad hnt qualitatis. **N**az ille
differētie qbus p accidēs vi deatur
se habere ad qualitates. tñ vrimur
eis vt ppijs. sicut in genere substantie
frequēter accipiuntur differētie acci-
dētales loco substantiāliū inquantū
p eas designant pncipia essentialia

Que hoc nomine habitus
quot modis dicitur. quomodo ē
predicamentū. quomodo postpdi-
camentū. z quomodo species qua-
litaris. **C**ap. LXIX.

Habitus autē multiplr dicitur.
qz habitus ab habēdo sum-
ptū est: quo duplr deriuat
Uno mō fm q hō vel quecūqz alia
res dicitur habere. z ab hoc habē-
re nomē habit⁹ dicitur respectu cuiuscūqz
rei q habet. z sic est cōe ad diuersa p-
dicamēta. **E**t sic a pbo ponit inter
postpdicamēta q diuersa reruz gna
cōsequitur sicut oppositio pns z po-
sterius z hmoi. **I**nter ea autē q habē-
tur est talis dicitur. qz quedā stz in q-
bus nihil cadit mediū inter habēs
et rē habitā sicut inter substantiā z
quātitatē vel qualitātē nihil est me-
diū. **Q**uedā vero stz in qbus est ali-
qd mediū inter vtracqz. s; hoc nō est
nisi relatio: sicut dicitur aliquis habe-
re sociū vel amicū. **Q**uedā vero stz
que sunt habētia aliqd mediū nō qz
fit actio vel passio: sed aliqd p mo-
dū actionis vel passiōis: pout scz
vnū est ornās vel regens. z aliud or-

De prima specie qualitatis

natū vel rectū. Primis duob; mo-
dis nō cōstituit speciale p̄dicamen-
tū vel determinata spēs p̄dicamen-
ti sed in tertio p̄stituit p̄dicamen-
tū generale. et vocatur p̄dicamētū ha-
bitus. de quo dicit p̄s q̄nto meta-
ph. p̄ter habentē indumentū et in-
dumentū. q̄dit habitus? medi. **Se-**
cūdo modo dicitur habitus ab habēdo
fm q̄ aliqua res habz aliq̄ modo
in se ip̄a vel ad aliquod aliud. Et sic
cū ille modus sit fm aliquid a qualita-
te: ab hoc mō sumit prima spēs q̄li-
tatis que dicitur habitus. De quo dicit
p̄s q̄nto metaph. q̄ habitus dicitur
dispositio fm quam bñvel male dī-
sponit aliqd̄ aut fm se aut fm aliqd̄
vt sanitas q̄dam habitus est. Et ex
hac proprietate ponimus habitus vir-
tutū quātum ad appetitū sensitivū
Habitus sciētiarū quātum ad appeti-
tū intellectivū: iusticiā et charitatem
in volūrate. gratiam in essentia aīe.
Et ex hoc etiā q̄ lumen intellectus
agētis et lumē glorie disponūt intel-
lectū ad intelligendū. et sicut species
intelligibilis acq̄sita v̄l infusa. ideo
etiā lumē intellectus agētis. et lumen
glorie. et spēs intelligibilis habitus
vocant. Et hoc autē p̄ter q̄ habitus
vt est postp̄dicamētū differt ab ha-
bitu q̄ est p̄dicamētū: et ab habitu
q̄ est prima spēs qualitatis. q̄z habi-
tus vt est postp̄dicamētū est nomē
adiectivū et dicitur habitus tā tū. s; alijs
duob; modis dicitur substantivū. Item
habitū q̄ est p̄ma species qualita-
tis differt ab alijs duob; modis. q̄z
habitū p̄mo et secūdo modo non
dicitur res habitā vel ip̄a res que ha-
bet. sed solū dicitur habitus ip̄a habi-
tudo habitis ad illud q̄d habetur.
Sed tertio modo dicitur habitus
ip̄a res habitā fm quā habens be-
ne vel male disponitur respectu sui
vel alterius.

**Qualit̄ habitus sint in corpe
et in aīa: et ad qd̄. Ca. LXX.**

Et autē intelligendū q̄ ha-
bitus ad duo ponit. s. ad eē
et ad opari. Prout ḡ habi-
tus dicitur dispositio ad opari: nullus
habitū ponit in corpe. q̄z oīs opa-
tio corporis vel est determinata ad
vnu a naturali corpis q̄litate. et sic
nō indiget habitu. vel determinata
ab aīa. et talis operatio est p̄ncipali-
ter ip̄ius aīe. licet possit dici scđario
ip̄ius corpis. Et ideo dispositio ad
talem operationē est p̄ncipaliter ip̄i-
us aīe. licet possit dici scđario ip̄ius
corpis inq̄ntū disponit ad facile de-
serviendū ip̄i operationi ip̄ius aīe.
Quantū autē ad dispositioē q̄ respicit
esse. put supponit subiectū ip̄i forme
sic p̄ esse habitus in corpe. Et hoc
modo ponim⁹ sanitatē. pulcritudinē.
et huiusmodi esse habitus. vt pa-
tet. vij. physicorū. Non tamē habet
ita p̄fecte rōnem habitū sicut ha-
bitus aīe. Hec de habitu.

**Quot modis dicitur dispositio
Capitulum LXXI.**

Dispositio autē p̄ter q̄ multas
partes dicitur. eo q̄ dispositio
dicitur sp̄ ordinē alicui⁹ habē-
tis partes. Hoc autē p̄tingit tripl̄r.
vt dicitur q̄nto metaph. aut fm locū. aut
fm potentia. aut fm spēm. Et vt dicitur
Simplicius in p̄dicamētis in cō-
mēto: in hac diuisione p̄s omnē di-
spositionē comprehendit. Quia cor-
porales dispositiones comprehen-
dit in eo q̄ dicitur fm locum. et hoc p̄-
tinet ad p̄dicamētum situs. qui est
ordo partium in loco. In eo autem
q̄ dicitur fm potentiam: includit illas
dispositiones que sunt in prepara-
tione et in idēitate nondum p̄fecte
sicut sciētia et virtus inchoata. Et
autem dicitur (fm speciem) includit

Tractatus Secundus

perfectas dispositōes que dicuntur esse habitus scie & virtus p̄plete. Et sic habemus de habitu & dispōe cōiunctim & disiunctim rē.

¶ De nominib; p̄inētib; ad virtutes & vicia & ea tangētib;. Caplm. LXXII

¶ Via vero d̄ habitib; sermo cepit: & habitus q̄ ordinant ad opari bene disponētes & ad bonū virtutes dicunt. & oppositū vocat viciū. Idcirco de virtutib; et vicijs est aliqd̄ tractandū. Et p̄mo de virtutib; sc̄do de donis q̄ sunt habitus viciū virtutib;. tertio de p̄ceptis que ordinant ad actus virtutu. Quarto ad p̄mū dicendū est p̄mo de noie virtutis in ḡne. Sc̄do de eius diuisiōe in virtutes infusas et acq̄sitas. & de diuisiōe in morales et intellectuales & theologicas. Tertio de distinctis in singulari. Quarto de circūstantijs q̄ respiciūt actus q̄bus reddit virtuosus v̄ viciosus. Quinto de medio virtutū quō virtutes cōsistant in medio.

¶ Quid significet hoc nomē virtutis & vnde sumptum est. **¶** Tantū ad p̄mū quid nomē virtutis significat: sciendū q̄ nomē virtutis videt̄ fm̄ suā primā impositiōem q̄ndā violentiā impositare: Vñ in .ij. celi & mūdi d̄r q̄ motus accidental̄s. i. violentus est q̄ est a p̄tute. i. a violētia non cū auxilio nature. sed q̄ nihil infert alteri violentiā nisi p̄ aliquā potētiā p̄ quā p̄do minat vt agar & nō patiat̄. Id̄ ex h̄ tractū est nomē p̄tutis ad scandūz potētiā p̄fectā agētis qua p̄t opari. & sic tales potētie p̄tutes vocant̄. Et hoc mō potētie aīe tā intellectiue q̄ sensitīue dicūtur virtutes aīe. Et sic p̄tus est nō in p̄ma sed in secūda sp̄e qualitatis. & de tali p̄tute

dicat̄ p̄mo celi & mundi. q̄ virtus est vltimū potētie. Et q̄ p̄fectio potētie mensurat̄ ex potētiore & maximo qd̄ p̄t (maximū autē qd̄ potest potentia est bñ agere. q̄ male agere non p̄t esse maximū. q̄ malū nō tingit nisi ex defectu agentis. Idcirco nomē virtutis tractū est extra vt dicat̄ illud p̄tus qd̄ dicit̄ aliquā potētiā vt posse d̄tū potius. s. in actionē q̄ dicit̄ bona & p̄fecta. Et q̄ hoc facit̄ habitus p̄tutis. idcirco habitus p̄tutis virtutes dicunt̄. et sic p̄tus est in p̄ma sp̄e qualitatis & nō in secūda. Et de tali d̄r .ij. Eth. q̄ virtus est q̄ bonū facit habētē et opus eius bonū reddit. Et .vij. physicoz. Virtus est dispō p̄fecti ad optimū. Hec d̄ noie p̄tutis de q̄ fm̄ vltimū modū hic intēdimus dicta sufficiāt.

¶ Duplex distinctio virtutū p̄mo in acq̄sitas & infusas. sc̄do in theologicas & intellectuales & morales. Caplm. LXXIII.

¶ Tantū ad sc̄dm dōm est q̄ p̄tutes dupl̄r distinguūtur. **¶** Vno mō ex p̄te mōi habēdi q̄ quedā habētur p̄ infusiōe. que / dam p̄ acq̄sitiōem. Acq̄site dicūtur que habent̄ ex n̄ris actib; p̄cedētib; ab aliq̄bus p̄ncipijs naturalib; i nobis p̄existētib;. & tales sunt oēs ille de q̄bus determinat̄ Aresto. li. Eth. Infuse dicunt̄ ille q̄ a nobis nō habent̄ ex actib; n̄ris. s. a deo p̄ infusiōe: sicut s̄t virtutes theologice. q̄bus p̄portionaliter rudent̄ aliq̄ habitus nob̄ diuinitus infusi. q̄ sic se h̄nt̄ alie p̄tutes nobis infuse ad tres theologicas sicut se habēt virtutes morales intellectuales acq̄sitate ad p̄cipia naturalia virtutum acq̄sitarum. & de istis solum determinat̄ theologū q̄s nō nouere p̄bī. Virtutes autē acq̄sitate & infuse d̄nt̄ in sp̄e

De prima spē qualitatis

¶ In iusticia a deo infusa: z iusticia humanitas acq̄sita specie dñt. q̄a aut rōne formalis respiciūt suū obiectū ille z alie. **Necessitate** aut̄ ponē virtutes infusas p̄ter acq̄sitas: q̄ maioris p̄scrutatiois sit: tñ hic secūdo dicitur q̄bus ordinamur ad beatitudinē sup̄naturalē q̄ illi q̄b̄ ordinamur ad beatitudinē natura- lē. sed isti s̄ p̄fecti. q̄ p̄cedūt a potētis p̄fectis. q̄ z alii habitus. Illi aut̄ nō p̄t esse habitus mora- les vel intellectuales acq̄siti. q̄ nec cognitio naturalis intellectus n̄ri. nec inclinatio naturalis voluntatis n̄re tendit in talē b̄titudinē. **Relin-** q̄tur q̄ illi habitus sup̄naturales s̄t z infusi. **Ex quo** p̄t q̄ p̄ter habi- tus acq̄sitos ōz ponere alios infu- sos. **Secūdo** distinguūtur virtutes ex- pre obiectoꝝ. z hoc fit q̄ obiectum alicui⁹ virtutis vel est aliqd qd̄ rōis n̄re excedit cognitioēz. z sic habem⁹ tres virtutes theologicas. s. fidē. spēs et charitatē. q̄ h̄nt deū p̄ obiecto p̄ ut n̄re rōis excedit cognitioēz. **Vel** sp̄m obiectū qd̄ humana rōne p̄p̄e hēdi p̄t. z sic habemus virtutes mo- rales z intellectuales q̄ sic ab invicē distinguunt. q̄ virtus p̄ficiat ad bene opandū. **Principiū** aut̄ actū huma- noꝝ est duplex. s. intellect⁹ seu rō. et appetitus. **Hec** em̄ s̄t duo movētia in hoīe. vt d̄r. iij. de aīa. **¶** In oīs vir- tibus humana ōz q̄ sit p̄fectiva alicui⁹ illor̄ p̄ncipioꝝ. **Si** q̄dem q̄ sit p̄fectiva intellectus speculatiui vel p̄actici ad bonū hoīs actū: necessa- rio erit virtus intellectualis. **Si** aut̄ sit p̄fectiva p̄is appetitiue erit vir- tus moralis. **Et** sic de secūdo.

¶ De singulis virtutibus in spēa li. z p̄mo de theologis in gene- re. quor̄ sunt. z eorum sufficientia.

Cap. LXXIII

Quantū ad tertū p̄mo dōm est de virtutibus theologis. **Secūdo** de intellectualibus. tertio de moralibus. **Quantū** ad p̄mū p̄mo dōm est de virtutibus theologis in ḡnali. q̄t sunt: z vñ dicunt̄ z quō dī- stinguunt. **Secūdo** dōm ē de eis in spēa li. **Quantū** ad p̄mū qd̄ est virtus the- ologica dicendū. q̄ ille q̄ h̄nt deū p̄ obiecto: dicunt̄ a theos qd̄ est de⁹ et logos qd̄ est sermo: q̄t sermo de deo. **Deū** tñ diuersimode respiciūt. **Cū** em̄ deus sit finis n̄r sup̄natura- lis h̄i nō p̄t sine merito. nulluz aut̄ merituz est sine charitate. **¶** ad ip̄m merendū charitas requirit̄. sed dile- ctio charitatis nō p̄t h̄i sine p̄cedē- te cognitioē. **Deus** aut̄ nō p̄t cogno- sci vt est n̄ra beatitudo sup̄natural̄ sine cognitioē sup̄naturali. z tō ad h̄ ordinat̄ fides. q̄ credim⁹ ex aucto- ritate dei dicētis. **Nullus** aut̄ dilige- ret finē tanq̄ suū nisi speraret illuz possibile h̄i a deo. z ad hoc ordinat̄ spes. **Sic** q̄ s̄t tres virtutes theologi- ce. fides. spes. charitas: q̄ h̄nt deū p̄ obiecto. s̄ diuersimode. **Quia** fides vt est p̄ma virtas excedēs naturales rōem. spes vt est finis vltimus expe- ctatus z difficilis. i. supra humanā facultatē. s̄ charitas vt est p̄ma bo- nitas hoīs p̄letina sup̄naturalis. **Fides** h̄z esse in intellectu. spes z cha- ritas in voluntate. **Cū** aut̄ infundū- tur z vt s̄t virtutes s̄t sunt t̄p̄e. s̄z na- tura p̄oz ē fides spe z charitate. s̄z p̄- fectioē p̄oz est charitas alijs duabus.

¶ De singulis virtutibus the- ologis. z p̄mo de fide q̄t mo- dis d̄r fides **Cap. LXXV.**

¶ Secūdo d̄ eis dōm est in spēa li. z p̄mo de fide. **Circa** quā p̄mo videndū est qd̄ est fides. z q̄t modis d̄r. **De** q̄ breuiter

Tractatus Secundus

me expediedo dico q̄ multis mōis
d̄r. Quia aliqñ dicitur habitus acq̄si-
tus ex auctoritate alicui⁹ dicēris. et
sic est habitus intellectualis vt dice-
tur infra. Aliqñ etiā noīe fidei im-
portat large res credita p̄ fidē. vt d̄r
aliqñ. de⁹ est fides mea. aliqñ actus
fidei. vt cū dico. fides mea est q̄ de-
us est hō. i. actus fidei mee. Aliqñ
sumit̄ p̄ collectōe articuloꝝ fidei. z
sic d̄r in simbolo Athanasij. hec est
fides catholica. Aliqñ aut̄ sumit̄ p̄
fructu. z sic ponit̄ ab ap̄lo ad Gal.
v. Proprie tñ fides pur̄ p̄ns ē the-
ologica est habitus q̄ disponit̄ intel-
lectus ad credendū faciliter p̄me ve-
ritati quantū ad ea q̄ supra huma-
nā rōez sunt. Et sic definit̄ ab ap̄lo
Heb. xi. Fides est sperandaz suba-
rerū argumentū nō apparentiū.

De pertinentibus ad fidem.

Secūdo dicendū est de pertinen-
tibus ad fidē. z sunt tria. Primū
est de symbolis fidei. Scdm̄ est de
articulis p̄sentis in symbolis. Ter-
tiū est de distincōe ip̄oz articuloꝝ.

Quid est symbolū: z vñ d̄r
et q̄ sit symbola. **Ca. LXXVI**

Quantū ad primū sunt ista
ponenda simul q̄ sunt sym-
bola. vñ dicunt̄. a q̄bus sunt
edita. que est utilitas editōis ip̄oz.
Ubi sciendū q̄ symbolū d̄r a simul-
tate v̄l collectōe qñ ex plurib⁹ p̄tib⁹
fit vnū continuū. Vñ z symbolisa-
re dicunt̄ qui ex plurib⁹ p̄tib⁹ aliqua
ad vnū z in vnum colligūt. Et hoc
modo a collectōe triplici d̄r symbo-
lū. Primo a collectōe multoz ho-
minū in vnā fidē. Scdo a collectōe
predicantiū z declarantiū fidē. Ter-
tio a collectōe articuloꝝ z diuersis
locis scripture in qua tota fides qñ
sum ad credibilia p̄ncipalia p̄tinet̄.
Huit autē duplex utilitas p̄dendi

symbolū. scz certa z facilioꝝ p̄gnitōe
credendoꝝ. z maior z cautela contra
fraudē hereticoꝝ fidē corūptioꝝ.
Cū em̄ veritas fidei in sacra scrip-
tura diffuse cōtineatur in plurib⁹ lo-
cis obscure: ita q̄ ad eliciendū cle-
re fidei veritatez ex sacra scrip-
tura requirit̄ longū studiū cui⁹ p̄nit in
tēdere oēs illi q̄bus nō satis est co-
gnoscere fidei veritatem. Necessari-
um ergo fidei p̄sentis sacre scrip-
ture summatim eaz colligere: vt sic
ea collecta p̄poneret̄ oibus ad credē-
duz ne fides simpliciū p̄ hereticos
corūptentes scripturas corūperet̄.
Et hoc quidē factū est in trib⁹ sym-
bolis. Primo in simbolo ap̄loꝝ
q̄d̄ proditū est tpe veritatis nondū
tñ plate. z ideo d̄r submissē. Scdo
in simbolo Nyceno tpe veritatis p̄
palate cōtra hereticos. z ideo solē-
niter canit̄ in missa post euangeliū:
In quo quedā difficilia que p̄tine-
bant in simbolo ap̄loꝝ diffusius
elucidant̄. Tertio vero symbolum
additū est tpe veritatis p̄ hereticos
p̄cisse sed tñ adhuc p̄valente. s. sym-
bolū Athanasij. p̄pter q̄d̄ dicitur in
mane depulsis tenebris: q̄uis sit il-
lud magis p̄ modū cuiusdā doctri-
ne q̄ p̄ modū symboli. In his autē
trib⁹ cōtinet̄ eadē veritas. s. in vno
magis explicite q̄ in alio. fm̄ q̄d̄ ne-
cessariū fuit p̄pter hereses diuersas
diuersis t̄pibus insurgētes.

Quid est articulus fidei
Capitulum LXXVII

Quantū ad secundū. s. de na-
tura articuloꝝ in simbolo
cōtentoꝝ sciendū. q̄ fm̄ q̄d̄
dicit̄ Hugo de sancto victore. Arti-
culus ē indiuisibilis veritas de deo
artās nos ad credendū. Dicit̄ autē
indiuisibilis veritas: nō quia sit de
incōpleto. qz circa incōpleta proprie

De prima specie qualitatis

non est veritas. sed qz est de cōplexo
nō resolvable in plures veritates ha
bētes speciales difficultates. Et di
cif talis veritas articulus ad filicu
plures articuli in rebz corpālibus in
plures articulus vocatur organū qd
indivisibile in plura. Qd autē di
visibile in illa plura nō dicitur articu
lus. sicut digitus qz dividit in digi
tos nō dicitur articulus. sed digitus
qui ulterius nō dividit in alia orga
na. Similiter veritas in qua nō
dividit in plures veritates habētes
spēales difficultates dicitur articulus.
Dico autē plures habentes difficul
tates. qz cū fides sit de his qz sunt su
pra rōem humanā que hnt difficul
tates spēales articuli dicuntur. Et iō
si ex vno articulo aliq sequatur vel
pntent que eo credito facile est cre
dere: nō faciūt novū articulum. Si
cut credito qz xps fuerit mortu⁹ fa
cile est credere qz fuerit sepultus. et
ideo de morte z sepultura xpi nō sūt
distincti articuli. Qd autē addit qz ē
veritas artās nos ad credendū: nō
est intelligendū de artatōe coactio
nis: cū nullus credat nisi volēs. sed
de artatōe suppositōis. quia si volu
mus saluari artamur ad credendū
Qd tū advertendū qz articulus pōt
dici vel esse illud ad qd credēdum
nos artat fides. sed nō sola. Et arti
culus pōt dici illud ad qd credēdum
artat nos fides z sola fides. Primo
mō dicitur articulus deū esse vnu crea
torē oim: z quedā talia ad qz p fidē
artamur. qz his amotis non esset fi
des. nihilomin⁹ hoc nō tenet sola fi
de sed pōt sciri vera demonstratiōe
Secūdo mō dicitur articulus solū illud
qd credit rōem viatorū: sicut deum
esse trinū in psonis. filiū incarnatū
et hmoī. et stricte loquēdo ac pprie
bi soli dicuntur articuli fidei.

¶ De distinctiōe articuloz: quo

modo ab invicem distinguunt.

¶ Quidam ad tertiu scz de distin
ctiōne articuloz. Sciēdum qz
articuli dupliciter distinguunt. Uno
em modo distinguuntur fm distin
ctiōem credibiliū. Secūdo modo
fm distinctiōem ordinantium

¶ Quomodo distinguuntur
articuli fidei ex parte credibili
um. Caplm. LXXVIII.

¶ Quidam ad p̄mū sciendū. qz
cū articulus sit veritas d̄ deo
vt dictū fuit: aut est veritas
p̄tinent ad maiestatem divinitatis
aut ad mysteriū assumptē humanē
tatis. Circa vero maiestatem divini
tatis tria nobis credenda p̄ponunt̄
Primū est vnitas divinitatis. z sic
est p̄mus articulus. Credo in vnu
deum. Secūdū est trinitas in p̄so
nis. z d̄ hoc sunt tres articuli. vnus
p̄tinent ad patrē. Patrē oip̄tētem
Secūdo ad p̄sonam filiū. Et in iesum
xpm filiū eius. Alius p̄tinent ad p̄
sonā spūs sancti. Credo in sp̄m scm̄.
Tertiu qd nobis circa divinitatē
p̄ponitur sunt opa divinitatis: ad qz
p̄tinet tres articuli. vnus ad opus
nature. Creatorē celi z terre. Et ali⁹
ad opus gr̄e. Sanctā eccl̄iaz catho
licā scōz p̄muniōnē: remissionē pec
catōz. Alius p̄tinent ad p̄summa
tōem gl̄ie. Carnis resurrectiōz z vī
tā eternā amen. Et sic sūt septē arti
culi circa mysteriū divinitatē. Cir
ca mysteriū humanitatis xpi p̄poni
tur nobis septē credenda. scz conce
ptiō. natiuitas. passio. descēsus ad
inferos. resurrectiō. ascensio in ce
lum. aduētus in iudiciū. De his
autem septem sunt septem articuli
Quoz p̄mus est. qz cōceptus est de
spūs scō. Secūdo. natus ex maria vgi
noli. Tertio. passus sub p̄tōio pylato
cru. mortuus z sepultus. Quartus

Tractatus Secundus

descēdit ad inferos. Quintus. tertia die resurrexit a mortuis. Sextus. ascendit ad celos: sedet ad dexterā dei patris omnipotentis. Septimus. inde vēturus ē iudicare viuos et mortuos

Distinctio articuloꝝ fidei sūm numerū apostolorū eos ordinantium **Cap. LXXIX**

Secūdo distinguunt articuli sūm distinctionē et numerū aploꝝ ipsos ordinantiū. et sic nō sūt nisi duodecim. Petrus q̄dem p̄nceps aploꝝ posuit tres articulos scilicet de unitate essentie. de omnipotētia patris. de ope creatōis dicēs. Credo in deū pa. oi. cre. ce. et ter. Iohes aut posuit articulū de p̄sona filij dei dicēs. Et in iesum xpm filium ei⁹ unicum dñm nr̄m Iacobi zebedei duos cōiūrit in vñū: et posuit articulū de cōceptiōe et natiuitate dei dicēs. Qui conceptus est de sp̄sūco nat⁹ ex maria v̄gine Andreas posuit articulū de passiōe dicēs Passus sub pōtō py. cru. mor. et se. Phylipp⁹ posuit de descēsu ad inferos dicēs. Descēdit ad inferos Thomas posuit de resurrectione dicēs. Tertia die resurrexit a mortuis. Bartholomeus de ascēsiōe dicēs. Ascēdit ad ce. sedet ad dex. dei pa. Matthe⁹ posuit de aduētū ad iudiciū. In vēturus ē iudicare vi. et mor. Iacobi alphei posuit articulū de p̄sona sp̄sūsci. Credo in sp̄m sc̄m Opus gr̄e diuiserūt sibi duo apli. nā Symo posuit effectū gr̄e et p̄secutiōez boni dicēs. Sā crā eccliam catholicā: cōmunionē scōꝝ. supple credo Iudas iacobi q̄ntū ad remōtiōem mali dicēs. Remissionē pctōꝝ Mathias aut posuit effectū gl̄e sūm q̄sdam. sūm aliq̄s aut thomas iterū dicēs. Carnis resurrectione. et vitā eternā amē. Nec aut distinctio p̄rie nō est articuloꝝ

sed magis p̄ntoꝝ in simbolo sūm ordinantes. et iō p̄ma est melior. Et dicitis etiā p̄tz q̄ Bern. glosator nō bñ distingit articulos sup ca. Firmi ter credim⁹. extra de sum. tri. et fide catholica. Ipe em̄ ibi posuit baptis mū esse p̄mū articulū humanū qd̄ verū nō est. Nullū em̄ sacramētū ecclie est distinct⁹ articuloꝝ. Sicut oīa sacramēta et ea q̄ p̄cipiūt fidez q̄ sunt necēria ad credendū de ordi natione ecclie. hoc p̄tate pape et iurisdic tiōe alioꝝ p̄latorū: oīa p̄tinent sub illo articulo. Credo vñā sanctā ecclēsiā catholicā sanctoꝝ cōmunionē In plurib⁹ etiā alijs ibi nō clare vidit: de q̄bus nō curo ad p̄sens

De spe qd̄ est et quot mōis dicitur. **Cap. lxxx.**

Secūdo de spe Circa quā intelligendū est q̄ spes accipit q̄ncq̄ modis. Primo p̄ passione appetitus sensitīui. et sic numerat inter q̄tuor p̄ncipales passiōes q̄ sunt spes. timor. gaudium. et tristitia. Et isto mō nō est solū in hoib⁹. sed etiā in aīalib⁹ alijs que hñt appetitū sensitīuū. qd̄ p̄tz. q̄ aīalia inueniunt opari p̄pter bonū aliqd̄ futurū estimatū possibile: sicut aues faciūt nidū p̄pter filioꝝ educatiōem. et vñū aīal aggrēdit alterum ex spe victorie Et nota q̄ spes sic accepta in suo obiecto requirit q̄tuor p̄ditiones. Prima q̄dem vt obiectū sit bonū q̄ spes est de bono. timor de malo. et iō p̄ hoc differt a timore. Secunda est q̄ sit futurū p̄ qd̄ differt a gaudio qd̄ est de p̄nti bono habito Tercia est q̄ sit arduū et cuz difficultate adipsibile. et p̄ hoc differt a desiderio et cupiditate q̄ sunt de bono futuro absolute. Quarta q̄ sit arduū possibile adipsibile. et p̄ hoc differt a desperatione. et sic put est passio in

De prima spē qualitatis

nullo respicit spem q̄ est p̄tus theologia. alijs aut̄ q̄tuor modis respicit virtutē theologicā. Et p̄mo d̄r aliquā spes de obiecto spei q̄ est res sperata. vt cū d̄r ad Tyrū. iij. Erpe

res beatā spei. i. beatitudinē spei.

Secūdo d̄r de actu spei. vt cū d̄r cūm spes est expectatio future beatitudinis. Tertio accipit p̄ certitudinē quadam. vt accipit ad Roma. v. ca. Tribulatio. Nam operat̄

patiētia spei. i. certitudinē de tribulatioe. Quarto mō d̄r spes habitus inclinās z determinās volūtātē ad expectandū vltimū finē sup̄natura /

lē. Primo mō spes est passio z non habitus: z nō est virtus. Secūdo mō est obiectū p̄tutis. Tertio mō est actus virtutis. q̄rto mō est circūstātia actus virtutis. q̄nto mō p̄prie est p̄tus z definit a doctoribz sic. Spes ē certa expectatio future beatitudinis ex diuina grā z ex meritis humanis pueniens. Quā definitōem plus explicare nō intēdo: nisi q̄ hic definit habitus p̄ actū. Hec aut̄ p̄tus hz p̄dictas q̄tuor p̄ditōes in se z i suo obiecto s̄z in tertiā addit plus. s. q̄ sit ita arduū q̄ p̄ humanā facultatē h̄ri non possit. Et iō quantuz ad hoc addit in definitōe p̄dicta ex diuina gratia pueniens. p̄t tamē est passio est arduū. tamē infra humanā facultatez

De charitate z habitu charitatis. Cap. LXXXI.

Tertio de charitate dōm est et p̄mo q̄t modis d̄r. Secūdo quō se hz ad alia nomia que amorē impōrāt. Tertio quis amor pertineat ad charitatem.

Quot modis dicat̄ charitas. Cantū ad primū dōm q̄ charitas d̄r q̄ngz mōis. Uno mō vocat̄ charitas ip̄a res amata p̄ charitatē q̄ est obiectū eius. z sic deo d̄r

charitas. Et ita accipit illā Joh. p̄ ma cano. c. iij. De charitas est Secūdo d̄r charitas ip̄e actus charitatis. z sic illo mō sumit̄ ibidez. Qui manet in charitate in deo manet.

Tertio d̄r de effectu charitatis. sicut Joh. xv. Datorē hac charitatē nemo hz vt aiā suā ponat q̄s pro amicis suis. Quarto charitas d̄r p̄sona trinitatis cui uenit appriate dare charitatē. z sic sp̄s sanctus d̄r charitas. sic dicit̄ b̄tus Aug. xv. d̄ trinitate. ca. xliij. Quinto d̄r charitas habitus a deo infusus inclinās volūtātē ad deū diligendū facilius tanq̄ sup̄natura bonū z vltimū finē suū. Primo mō z q̄rto charitas nō est p̄tus. s̄z est deo dator ois p̄tutis: q̄ etiā est obiectū virtutis charitatis. Secūdo etiā mō est actus p̄tutis. Tertio mō effectus p̄tutis. q̄nto mō d̄r p̄tus. De qua apls ad Roma. v. Charitas dei diffusa est in cordibz v̄ris p̄ sp̄m sc̄m zc. Et de finit̄ sic ab Aug. sup̄ ps. Charitas est fons p̄prie z singuloz bonoꝝ alueus habitus singularis beatoꝝ cui nō cōicat alieno. Alio charitas est vnus fructus de q̄ ager inferius

Qua q̄ sunt noia p̄nētia ad p̄tem sensitiuā inferiorē extendūt se ad p̄tem intellectiuā sup̄iorē: z nō ecōuerso. Ca. LXXXII.

Secundo videndū est quō se habz charitas ad alia noia q̄ impōrāt aliqd̄ p̄nēs ad amorē z ip̄a ad inuicē. Ubi intelligendū q̄ potētie aīe distinguunt̄ in intellectiuas z sensitiuas. Intellectiuā aut̄ p̄ distinguūt̄ in cognitiuā z appetitiuā: intellectū sc̄z z volūtātē. Et sensitiuā s̄z in cognitiuā q̄ apprehendit: z appetitiuā q̄ vocat̄ appetitus sensitiuus. Pars aut̄ intellectiuā cōtinet̄ q̄quid hz nobilitatis

f i

25